
ANADİL VE İKİNCİ DİL

Doç. Dr. Aslıhan TOKDEMİR*

Bir dil niçin öğrenilir? Yurt dışında yaşayan bir kimse niçin anadili ile yetinmez: Ayrıca yaşadığı ülkenin diline ait öğrendiği birkaç sözcük, çevresindekilerle anlaşması için pekala yeterli olabilir. İşte bu düşüncelerle yurt dışına gelen birçok insan bir anda kendilerini yaşamak zorunda buldukları toplumun dışında bulmaktadırlar. Çevre ile iletişim olanaksızlaştığı anda, ikinci bir dil, yani içinde bulunulan toplumun konuştuğu dil öğrenilmek zorundadır. O halde ikinci dili öğrenmenin ilk ve en önemli nedeni yeni toplumda yerini alma isteğidir. Yani topluma uyum sağlama isteği duymayan, hatta yabancı kültüre yaklaşmamakta direnen bir kimse bile o toplumun dilini öğrenmesi gerektiği gerçeğini ergeç görecektir. Çünkü istese de istemese de o toplumda yaşam sürdürmenin ilk gereği dildir. İkinci dil iki şekilde öğrenilebilir:

Okulda (suni olarak) veya "sokakta", yani çevre ile dolaysız temas ile (doğal olarak).

"Dil öğrenimi" alanında yapılan araştırmalar öncelikle anadilin öğrenilmesi ile ilgilidir. Anadil ile ilgili araştırmalar çok eski yıllara gitmekle beraber çocukların anadili öğrenmede geçirdiği gelişim ancak 60 lı yıllarda sistemli bir şekilde ele alınıp incelenmiştir. Daha sonraları, 70 li yıllarda ise anadil öğrenimi konusunda elde edilen verilerin ışığında "ikinci dil kazanılması" (Zweitspracherwerb) alanına yönelinmiş ve bu alanda çok sayıda araştırma yapılmıştır.

* S. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi.

"İkinci dil kazanılması" yabancı dil dersi araştırmalarından bir bakıma ayrı ele alınmamakla birlikte, ikinci dilin mutlaka ders yoluyla öğrenilmeyeceği de bir gerçektir. İkinci dil doğal yoldan, yani çevre ile iletişim yoluyla da kazanılmaktadır.

Birçok araştırma bize "birinci ve ikinci dil kazanma" sürecinin ortak veya farklı özelliklere sahip olup olmadığını göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre her iki süreç farklılıklar gösterebildiği gibi ortak yönleri de vardır.

Bu konudaki araştırmalarda iki temel soruya cevap aranmaktadır:

1. *Birinci ve ikinci dil aynı yolla mı öğrenilir?*

2. *Anadil (Intereferenz), 2. dil öğrenimini ne ölçüde etkiler?*

1. ve 2. dil öğrenimleri arasındaki ilişkiye ait çeşitli görüşler vardır:

Corder¹ ve Felix² anadil ve 2. dil öğrenmenin prensip ve ana kurallarının aynı olduğu görüşündedirler. Corder'a göre insana özgü olan dil öğrenme yeteneği tek bir dille sınırlı olmayıp insanın 1. ve 2. dil öğrenme mekanizması farklılık göstermez. Corder hipotezini ampirik çalışmalarla ispatlamamıştır. Cook³ (1973) bir deney yoluyla "Eşdeğerlik teorisini" desteklemektedir: Anadili İngilizce olan çocuklar ile çeşitli anadillerden İngilizce öğrenen yetişkinler "Relativsatz" alanında karşılaştırılmıştır. Her iki grubun da aynı hataları yapmaları anadil ve 2. dil öğrenimi süreçlerinin aynı olduğu iddiasını kuvvetlendirmektedir. Corder ve Ervin-Tripp⁴ e göre 1. ve 2. dil öğrenenler aynı psiko-linguistik süreçlerden geçmektedirler. Öğrenmede farklılıklar ise motivasyon ve yaş gibi dil dışı faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu görüşü Cook da desteklemektedir. Şüphesiz ikinci dil öğreniminde dil dışı faktörler büyük rol oynamaktadır. Sosyal ve psikolojik (dil dışı) faktörlerin en önemlileri yaş faktörü ve motivasyondur.

Yaş Faktörü

İkinci dil öğreniminde ortaya çıkan sorunlardan en önemlisi değişik yaş gruplarındaki kişilerin ikinci bir dilin yapısını değişik etaplarda öğrenip öğrenmedikleridir.

Yaş ve öğrenme hızı arasındaki ilişki son derece karmaşık olup yaşça büyük çocukların büyüklere oranla daha hızlı dil öğrendikleri, buna karşılık ise çocukların öğrenme hızının yetişkinlere oranla daha yüksek olduğu gerçektir.

¹ Corder, P., Roulet E. (hrsg.): "Theoretical Approaches in Applied Linguistics", Studie in SLA, 1, 1978.

² Felix, S. : Linguistische Untersuchungen zum Natürlichen Zweitspracherwerb, München, 1977.

³ Cook, V. J. : "The Comparison of Language Development in Native Children and Foreign Adults." (1973) IRAL 11.

⁴ Ervin-Tripp, S. : "Is Second-Language Learning Like the First?" Marcussen-Hatch Second Language Acquisition. A Book of Readings, Massachusetts, 1978.

Nörolojik araştırmalara göre yetişmekte olan kişinin beyinde olan değişim onun dil öğrenmesini mümkün kılar. Dilin her bir alanında beyin ayrı bir etkisi gözlenmektedir. Örneğin "sessel ifade"nin kazanılması çok erken yaşlarda sona ermektedir. Penfield/Roberts (1959)⁵, araştırmalarına göre 11-13 yaş arası öğrenme "yabancı aksanı"na yol açacağı iddia edilirken, bu sınır Krashen'e göre beş yaştır. Dil öğreniminde en uygun yaşın hangisi olduğu sorusuna cevap vermek oldukça zordur. Bir taraftan dil öğrenmeye erken yaşta başlamak suretiyle kazanılan yeteneklere daha sonraki yaşlarda rastlanmamakta, diğer taraftan ise ileri yaşlarda zihinsel yeteneğin daha belirgin olduğu gözlenmektedir.

Motivasyon

Corder motivasyon faktörünün iki ana grupta incelenmesini savunmaktadır.

1. Gruplar için öğrenme motivasyonu faktörleri,
2. Bireyler için öğrenme motivasyonu faktörleri,

Birçok örnek öğrenme motivasyonunun gruplar ve bireyler için her zaman değişiklik göstermediğini kanıtlamaktadır.

Wienold⁶ daha çok politik ve sosyo-ekonomik karakterli motivasyonel olgulara değinmektedir. Bu olguyu gerek yabancı dil derslerinde (örneğin Almanya'daki okullarda) gerekse göçmenler üzerinde araştırmaktadır. Motivasyon faktörünün az görüldüğü oranda öğrenme başarısı da düşmektedir. Wienold ikinci dil öğrenme sürecini iki kategoride incelemekte, ikinci dil öğrenmeye anadil öğrenildikten sonra başlandığı takdirde, ki bu durumda ikinci dil yönlendirme suretiyle, örneğin okullarda, öğrenilmektedir. "İkincil ikidillilik" (sekundäre Zweitsprachigkeit), anadil ve ikinci dil aynı şartlarda, yani doğal yollarla öğreniliyorsa "birinci derece ikidillilik" (primäre Zweitsprachigkeit) terimlerini kullanmaktadır.

Son olarak motivasyon faktöründe en belirleyici unsurun, o dili anadil olarak konuşan gruba dahil olma isteği kabul edilmektedir.

KAYNAKÇA

1. Cook, V. J. : "The Comparison of Language Development in Native Children and Foreign Adults." (1973), **IRAL 11**.

⁵ Penfield, W. / Roberts, L. : Speech and Brain Mechanism, Princeton, 1959.

⁶ Wienold, G. : Über das Arbeiten en einer Theorie des Zweitspracherwerbs. Universitätsverlag, Konstanz, 1974.

2. Corder, P. ve Roulet E. (Hrsg.): "Theoretical Approaches in Applied Linguistics." **Studie in SLA 1**, 1978.
3. Ervin-Tripp, S. : "Is Second-Language Learning Like the First?" Marcussen-Hatch, Second Language Acquisition. **A Book of Readings**, Massachusetts, 1978.
4. Felix, S. : **Linguistische Untersuchungen zum Natürlichen Zweitspracherwerb**, München, 1977.
5. Hale, T. / Budar, E. : Are TESOL Classes the only Answers? **Modern Language Journal 54**. 19 Interculturell, Heft 1. Pädagogische Hochschule, Freiburg, 1989.
6. Krashen, S. D. : **Second Language Acquisition and Second Language Learning**, Oxford, 1981.
7. Kutsch, S. / Desgranges, I.: **Linguistische Arbeiten. Zweitsprache Deutschungesteuerter Erwerb**, Tübingen, 1985.
8. Lenneberg, E. H. : **Biologische Grundlagen der Sprache**, Frankfurt, 1972.
9. Penfield, W. / Roberts, L. : **Speech and Brain Mecanisms**, Princeton, 1959.
- 10.Ritchie, J. W. : **Second Language Acquisition Research**, London, 1978.
- 11.Schönpflug, U. : **Psychologie des Erst-und Zweitsprachenerwerbs. Eine Einführung**, Stuttgart, 1977.
- 12.Skutnabb-kangas, T. : "Bilingualism, Semilingualism and School Achievement" **Linguistische Berichte**, 45 (1976).
- 13.Wienold, G. : **Über das Arbeiten an einer Theorie des Zweitspracherwerbs**, Konstanz, 1974.